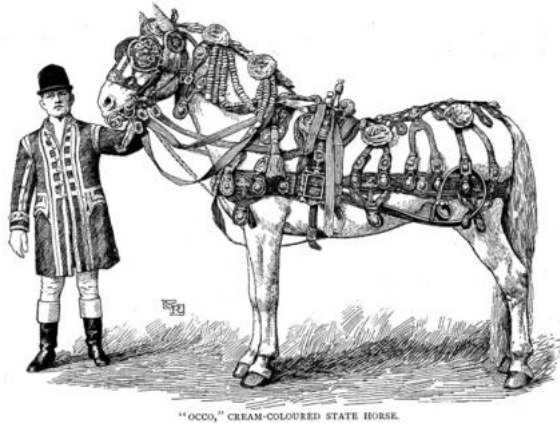

Ett mer pregnant språkbruk

Av Bengt-Åke Wennberg

Det språkbruk och de kunskaper vi sedan länge vant oss vid, och lärt oss, är präglad av tron på en överordnad "sanning". Denna tro bygger på att det i sociala sammanhang skulle kunna finnas "eviga lagbundenheter" på samma sätt som man funnit inom naturvetenskapen. Detta har genererat en vertikal samtalsstön som präglat samtalen och i vilka man lutar sig mot en auktoritet eller expert.

Författare som Ulf Danielsson, Martin Hägglund, Bruno Latour m.fl. har påpekat att denna tro på en evig sanning inte längre är giltig inom naturvetenskapen. Naturen är i ständig utveckling och förvandling.

Detta är alldeles särskilt uppenbart när det gäller sociala skeenden. De refererade författarna påpekar att erfarenheterna fram till nu visar att det inte finns någon övermänsklig naturkraft eller lagbundenhet inbyggd i de sociala skeendena. De mönster som uppstår skapas helt och hållet av de individer som deltar i dem och som väljer att handla som de gör. Individerna är således inte a priori bundna till någon metafysisk kraft eller på förhand givna lagbundna samspelsregler.

Insikten om denna nya syn på individen som ett subjekt och ensam ansvarig för sina handlingar börjar nu också få allt större fäste. Försök att utifrån "styra" människors tankar och handlingar misslyckas därför allt oftare. Misstron mot ledningar och experter ökar. Osäkerheten och förvirringen som en följd av denna insikt påverkar självkänslan.

De tidigare antagandena bygger på att det i sociala sammanhang skulle kunna finnas överordnade "sanningar" som alla människor i alla verksamheter behöver rätta sig efter. Dagens språkbruk bygger därför på att man förväntas vara lojal mot ledningar och experter, omfatta deras ideologi och anpassa sig till vissa uppifrån formulerade värdegrunder etc.

De utsagor som görs speglar denna bindning snarare än att de uttrycker en genuin egen erfarenhet eller ett eget moget övervägande av den situation man befinner sig i. Samtalen blir då självförstärkande och går runt i cirklar. Man har då också abdikerat från möjligheten att självständigt ta ställning till och analysera de faktiska sociala situationer och processer man medverkar i. Vanmakten och frustrationen ökar och förhindrar seriösa samtal.

Sådana antaganden bortser från individens självständighet och egen förmåga att ta ställning till olika sociala situationer. Ju större begränsningar desto mindre möjligheter har individerna att träna denna förmåga. Förmågan att välja ett konstruktivt beteende beror därför i hög grad på individens möjligheter till samtal och kommunikation med andra individer och individens förtroende för dem. Den samtalsform som nu utvecklats medger inte detta.

För att mer realistiskt samtala om det som behöver göras så måste det därför enligt vår mening ordnas tillfällen att mötas för att tillsammans generera ett språk som frigör deltagarna från de bindningar de fastnat i och därefter gemensamt lösa de samspelsproblem som uppstått. Detta har varit vår uppgift.